

Praktiska anvisningar

Egenvård

För samverkan mellan Region Kalmar län, kommunerna
samt skolan i Kalmar län gällande

2020

Länsgemensam ledning i samverkan

Inom socialtjänst och angränsande område hälso- och sjukvård samt skolan i Kalmar län

Inledning

Enligt föreskriften "Bedömning av om en hälso- och sjukvårdsinsats kan utföras som egenvård" SOSFS 2009:6 ska huvudmännen för hälso- och sjukvården och socialtjänsten tillsammans säkerställa att övergripande rutiner för samverkan i samband med egenvård utarbetas. Detta ska ingå i det ledningssystem som ska finnas enligt Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS 2011:9).

Rutinerna har tagit fram med hjälp av ovanstående föreskrift (2009:6), SKL:s cirkulär 09:71 och Socialstyrelsens meddelandeblad juni 2009 och april 2013.

Gemensam ledstjärna och målbild

Ledstjärnan är att se till den enskildes bästa!

Ledstjärnan är att skapa förutsättningar för patientens vård och omsorg och inte ansvarsgränserna mellan huvudmännen. Patientens och närståendes delaktighet är en förutsättning.

- egenvården ska bidra till att stärka patientens autonomi, integritet och delaktighet i vården av den egna hälsan
- egenvården ska bedrivas patientsäker

Grundläggande bestämmelser

All hälso-och sjukvård, utom den som bedrivs enligt tvångslagarna är frivillig och patienten har rätt att neka att ta emot vård. Med hälso- och sjukvård menas åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Hälso-och sjukvård omfattar sådan verksamhet som bedöms kräva personal med utbildning inom hälso-och sjukvård, eller sådan personal i samarbete med annan personal.

Den som tillhör hälso-och sjukvårdspersonalen bär själva ansvaret för hur han eller hon fullgör sina arbetsuppgifter enligt patientsäkerhetslagen (2010:659).

En patient har rätt till god och säker vård dygnet runt och det ska finnas den personal, de lokaler samt den utrustning som behövs. Att bedöma att en hälso-och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård får aldrig innebära avsteg från detta.

Egenvård

Egenvård är inte hälso-och sjukvård.

Med egenvård avses en hälso-och sjukvårdsåtgärd som legitimerad personal bedömt att en patient själv kan utföra eller kan utföras med hjälp av någon annan.

Bedömning av egenvård

Den behandlande legitimerade yrkesutövaren ska inom sitt ansvarsområde göra en individuell bedömning och besluta om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. Beslut kan endast fattas av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, t.ex. läkare, sjuksköterska, arbetsterapeut och sjukgymnast/fysioterapeut.

Om riskanalysen visar att patienten kan skadas i samband med egenvården kan inte egenvård beslutas.

Bedömningen ska göras i samråd med patienten utifrån den enskildes fysiska, psykiska hälsa och aktuell livssituation.

- Om den enskilde bedöms förstå när och hur uppgiften om egenvård ska utföras men behöver praktisk hjälp ska den behandlande legitimerade yrkesutövaren samråda med den eller de närstående som kan hjälpa personen.
- Bistånd till egenvård kräver att den enskilde ansöker om insatser. Information ska ges både muntligt och skriftligt. Det är viktigt med god framförhållning. Egenvårdsinsatsen är avgiftsbelagd. Se bilaga 1 Egenvårdsintyg.
- Närstående till vuxna har ingen skyldighet att utföra egenvårdsinsatser.
- Om förälder eller någon annan hjälper till med åtgärden kan den bedömas som egenvård i hemmet men räknas som hälso- och sjukvård vid till exempel korttids- eller växelvård hos kommunen. En förnyad bedömning ska göras av ordinarie om barnets hälso- och sjukvårdsinsatser kan utföras i form av egenvård.
- Den vårdgivare som gör egenvårdsbedömningen har ansvar för att utföra uppgiften till dess bistånd har beviljats och vård- och omsorgs personal eller annan närstående har instruerats.
- En hälso- och sjukvårdsinsats får inte bedömas som egenvård om riskanalysen visar att det finns risk att patienten skadas.

Information ska ges till den enskilde vad egenvård innebär. Se bilaga 2 för patientbroschyr och bilaga 3 för fallbeskrivningar.

Läkemedel som egenvård

Det är bara i de fall den enskilde själv kan ansvara för sina läkemedel som detta kan bedömas som egenvård. Den som förskriver läkemedel skall vid förskrivningstillfället ta ställning till om den praktiska hjälp som den enskilde eventuellt behöver kan bedömas som egenvård. Det kan vara allt ifrån att öppna förpackningar till att stoppa läkemedel i munnen på villkor att detta sker på den enskildes initiativ.

Det kan innebära att man har egenvård för vissa läkemedel men behöver hjälp av personal för övriga det vill säga delat ansvar.

Då en person har nedsatt kognitiv förmåga och inte själv förstår, inte kan instruera någon annan eller ansvara för sina läkemedel bedöms det som hälso- och sjukvård (SOSFS 2001:1).

Bedömning vid utskrivning från slutna vård

Inom den slutna vården görs också bedömningar om egenvård. Egenvården ska tidigt identifieras i samband med den samordnade individuella planen (SIP) och dokumenteras i vårdplanen (SOSFS 2011:9). Läkare ansvarar för bedömning av egenvård, information/instruktion, planering och uppföljning.

Om sjukvårdsutbildning, mer omfattande instruktion eller handledd träning krävs, räknas åtgärden som hälso- och sjukvård.

Egenvård barn

Vårdnadshavare har ansvar för att hjälpa sina barn med egenvården. En bedömning måste göras utifrån föräldrarnas förutsättningar att klara av att utföra egenvården på ett säkert sätt. Vårdnadshavare kan inte lämna över ansvaret att ge läkemedel till personal utan att ansvarig läkare inom hälso- och sjukvården gjort en ny bedömning. Verksamheten eller skolan kan tillsammans med vårdnadshavarna ta kontakt med den ansvarige och begära en ny bedömning utifrån de nya förutsättningarna.

Förskolan och skolan har ett ansvar för att hjälpa elever med egenvård. En bedömning görs av skolans förutsättningar att klara av uppdraget. Bedömningen görs i samråd med skolan så att det kan utföras på ett säkert sätt och utifrån barnets bästa. Alla som arbetar inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola kan kalla till SIP. Det kan krävas information och instruktion av hälso- och sjukvårdspersonal.

Vid planering av egenvård ska framgå:

1. Vilken åtgärd som har bedömts som egenvård.
2. Om patienten själv eller med hjälp av någon annan ska utföra egenvården.
3. Hur information och instruktioner till dem som ska utföra den egenvården ska ges.
4. Vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas om patienten har drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av skada eller sjukdom i samband med egenvården.
5. Vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas om patientens situation förändras.
6. Hur och när bedömningen av egenvården ska följas upp.
7. När en omprövning av bedömningen av egenvården ska göras.

Dokumentation

Bedömning, analys av risk och utförare av egenvården ska dokumenteras i patientjournalen. Uppföljning av åtgärden samt vem som ska kontaktas vid förändring av hälsotillstånd ska planeras och dokumenteras. Den enskilde ska få ett exemplar på planeringen av egenvården.

Egenvårdsintyg

Egenvårdsintyg går att länka via Cosmic Messenger till biståndshandläggare fiktiv brevlåda i kommunen.

Se bilaga 4 för bilder på hur egenvårdsintyg skickas via Cosmic Messenger.

Avvikelser

Om patienten har drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av skada eller sjukdom i samband med egenvården ska en avvikelse skrivas. Regionens avvikelssystem LISA används för alla avvikelser mellan kommun och region.

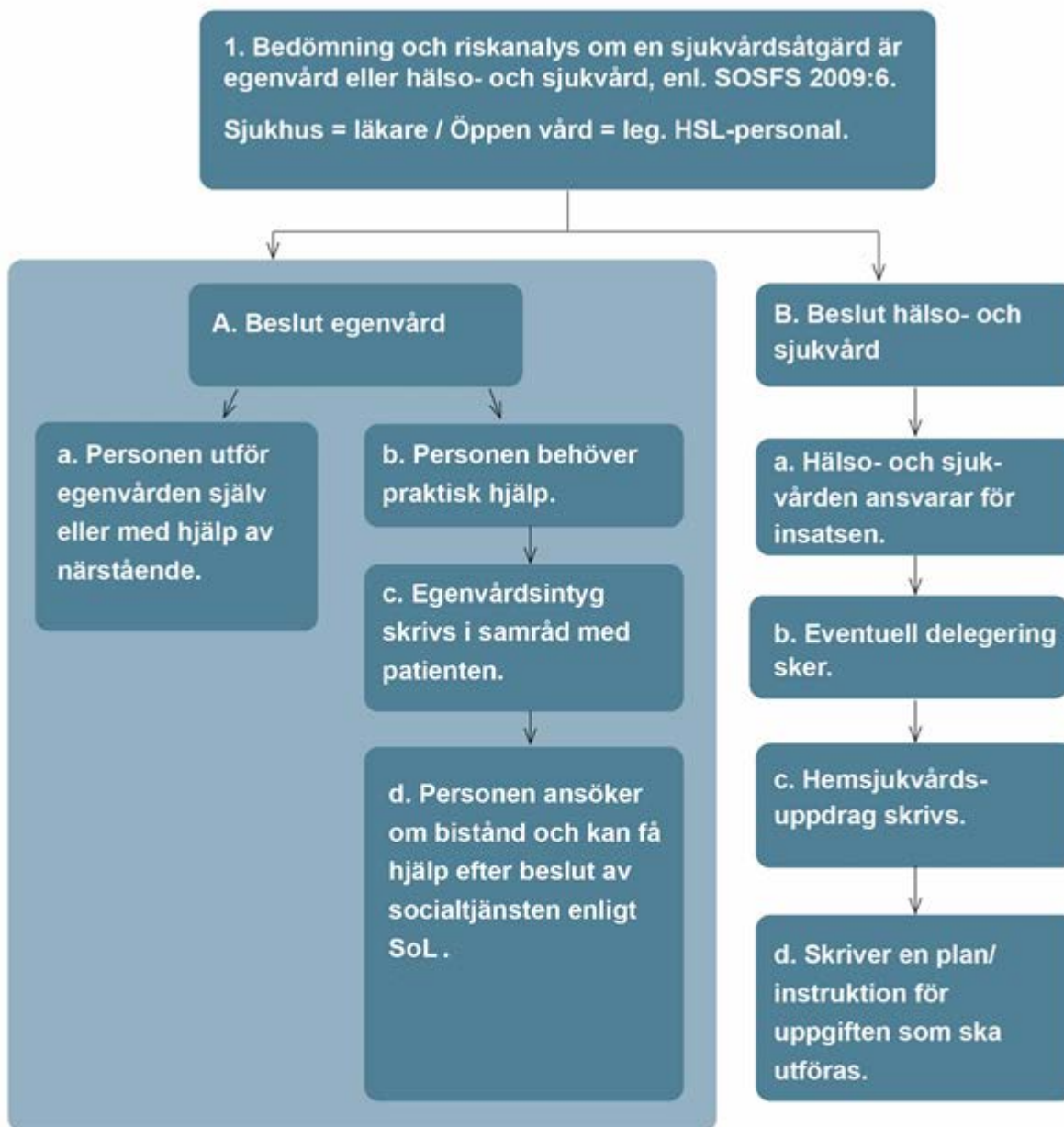
Beslutad av och revideras

Länsgemensam ledning i samverkan inom socialtjänst och angränsande område Hälso- och sjukvård i Kalmar län den 26 januari 2017. Gäller från 1 mars 2017.

Reviderad oktober 2020

Revideras årligen eller vid behov av Informationsöverföringsgruppen.

Flödesschema för bedömning och planering av egenvård eller hälso- och sjukvård

Kommunens socialtjänst handlägger skyndsamt ansökan om egenvård enligt SoL. (Socialtjänstlagen)

Den som fattar beslut om egenvård är skyldig att informera patienten om vad egenvård innebär. Informationsfolder finns framtagen som kan ges till patienten.

Tills beslut är fattat ansvarar hälso- och sjukvården för insatsen.

Bilaga 3 – Fallbeskrivningar

Följande fallbeskrivningar är enbart exempel och kan inte generellt appliceras, då varje enskilt fall måste bedömas utifrån den enskilda individens omständigheter.

FALL 1 – ÖGONDROPPAR EFTER STARROPERATION, POLIKLINISK

En äldre dam kallas till poliklinisk starroperation och vid förundersökningen görs en hälsoundersökning av sjuksköterska och läkare som frågar om patienten klarar att ta ögondroppar själv efter operationen. Damen känner sig osäker på om hon kan klara ögondropparna själv och önskar hjälp.

- Patienten kontaktar biståndshandläggare i kommunen och berättar om sin starroperation och sitt behov av hjälp med ögondroppar i eftervårdsförloppet.
- Biståndshandläggare ber patienten att inhämta ett egenvårdintyg hos ansvarig läkare och återkomma med detta till biståndshandläggare.
- Bedömningen om egenvård ska dokumenteras och blankett om egenvård ska fyllas i. Patienten ska erhålla en kopia. Kopian lämnas till biståndshandläggare.
- Ordinatören ansvarar för att egenvården följs upp.
- Biståndshandläggare beslutar om hjälp med att utföra egenvård.

FALL 2 – STÖDSTRUMPOR, ORDINERADE AV MEDICINSKA SKÄL AV LEGITIMERAD YRKESUTÖVARARE

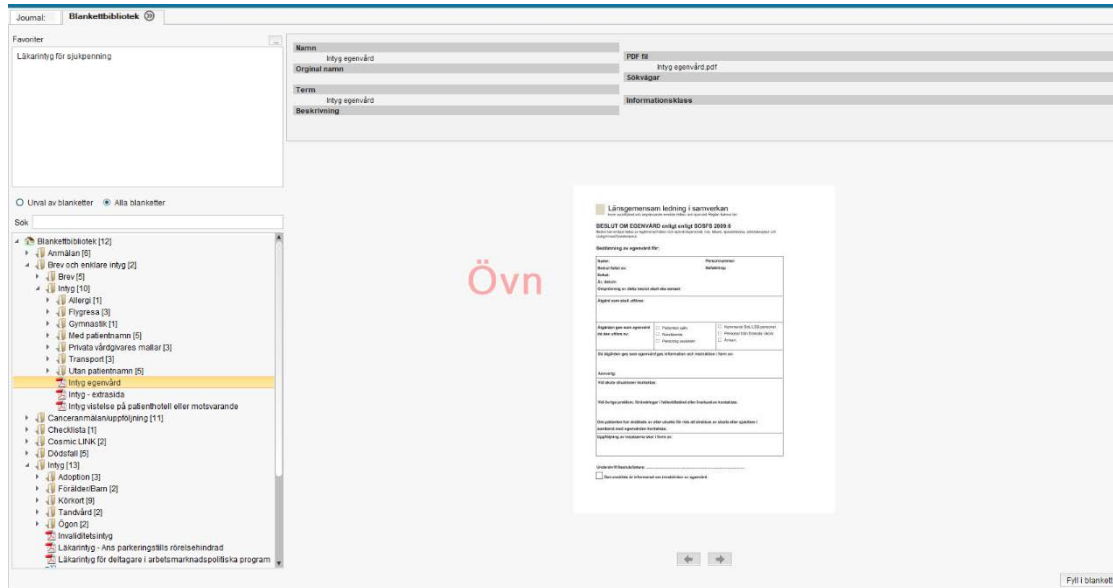
En äldre ensamstående man har ordinerats stödstrumpor. På grund av reumatisk sjukdom klarar han inte av att själv ta på stödstrumporna. Han har sedan tidigare inga beviljade insatser via kommunen men tar nu, efter uppmaning från hälsocentralen, kontakt med en biståndshandläggare.

- Beslut om egenvård: Insatsen är på/avtagning av stödstrumpor.
- Egenvården kan utföras utan risk, med stöd.
- Blankett om egenvård utfärdas till biståndshandläggare.
- Efter biståndshandläggarens beviljat bistånd utför hemtjänstpersonalen egenvården.
- Behandlande enhet/ordinatör följer upp beslutet om egenvård.

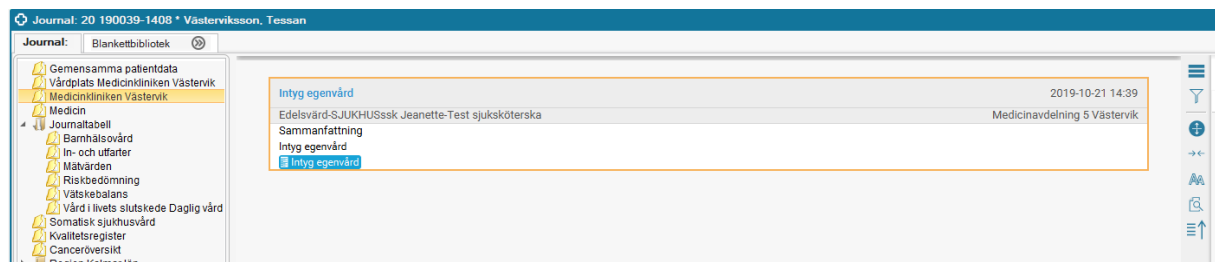

Bilaga 4 – Skicka egenvårdsintyg via Cosmic

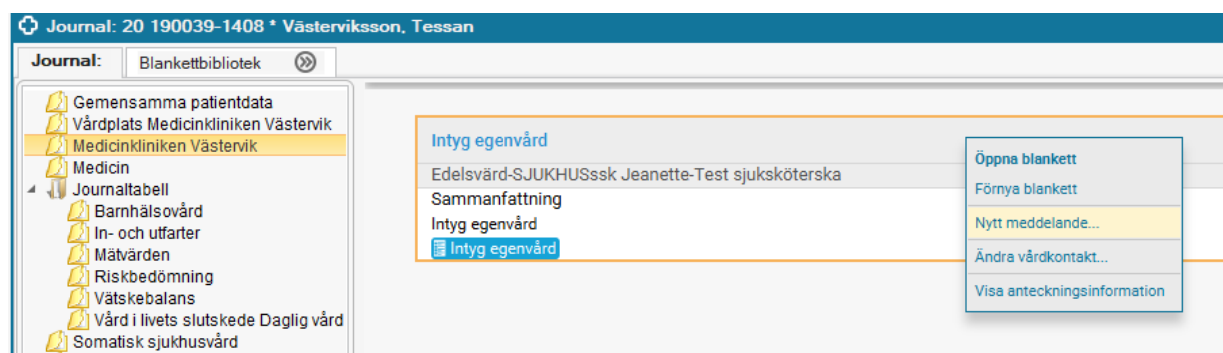
Skapa ett egenvårdsintyg via "Journal/Ny blankett":

Öppna patientens journal, så finns egenvårdsintyget där:

Högerklicka på anteckningsrubriken och välj "Nytt meddelande":

Messenger-fönstret öppnas:

Intyg egenvård
Edelsvärd-SJUKHUSsk Jeanette-Test sjuksköterska
Medicinavdelning 5 Västervik
2019-10-21 14:39

Namnlos Meddelande : 20 190039-1408 * Västerviksson, Tessan

Typ Ingen patient Vald patient Hämta en annan patient...

201900391408 Tessan Västerviksson

Till...

Mig själv

Kopia...

Kategori: (Ingen)

Ämne

Övn

Länk: Journalanteckning Ta bort

Spara Skicka senare... Skicka Stäng

Klicka på "Till" och sök fram den fiktiva brevlådan till den biståndshandläggare/kommunsjuksköterska eller motsvarande du vill skicka egenvårdsintyget:

Adressbok

Skriv ett namn eller välj ett från listan Välj namn från: Global adresslista Avancerad sökning

Namn	Yrkeskategori	Enhet
○ Västervikdistriktsrehab Fiktivmessenge...	Övriga yrken	Samrehab norra Kalmar län
○ Västervik Enhetsanvändare <enhanv1v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik Enhetsanvändare <enhanv2v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik Enhetsanvändare <enhanv3v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik Enhetsanvändare <enhanv4v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik kommun-biståndsh Fiktivmess...	Övriga yrken	Västervik kommun
○ Västervik kommun-rehab Fiktivmessen...	Övriga yrken	Västervik kommun
○ Västervik kommun-ssk Fiktivmessenger...	Övriga yrken	Västervik kommun
○ Wöllecke Ida skötare <idaw>	Skötare	Ortopedkliniken Kalmar
○ Yacoub Christine AT-läkare <christiney>	Läkare	Medicinkliniken Oskarshamn
○ Yakhdani Mariam underläkare <lkizdkx>	Läkare	Stensö hälsocentral ;Kvarnholmens ...
○ Yapa Tharanganee ST-läkare <tharan...	Läkare	Medicinkliniken Oskarshamn
○ Yazji Michil ST-läkare <lkizmk>	Läkare	Onkologiska kliniken och strålningsf...
○ Ydenius Viktor läkarstuderande <lkizfnv>	Medicinstuderand...	
○ Ydreborg Caroline distriktsköterska <c...	Sjuksköterska	Gamleby hälsocentral
○ Ydringer Andreas ambulanssjuksköter...	Sjuksköterska	Ambulanssjukvården Kalmar län

Till

Kopia

OK Avbryt

Spara Skicka senare... Skicka Stäng

Markera den aktuella fiktiva brevlådan och klicka sedan på "OK":

sjuksköterska Medicinavdelning 5 Västervik

Namnlösa Meddelande : 20 190039-1408 * Västerviksson, Tessa

Typ Ingen patient Vald patient Hämta en annan patient...

201900391408 Tessa Västerviksson

Till...

Mig själv

Kopia...

Kategori: (Ingen)

Ämne

Länk: Journalanteck

OK Avbryt

Namn	Yrkeskategori	Enhet
○ Västervikdistriktsrehab Fiktivmessenge...	Övriga yrken	Samrehab norra Kalmar län
○ Västervik Enhetsanvändare <enhan1v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik Enhetsanvändare <enhan2v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik Enhetsanvändare <enhan3v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik Enhetsanvändare <enhan4v...		Akutmottagningen Västervik
○ Västervik kommunbiståndsh Fiktivmess...	Övriga yrken	Västervik kommun
○ Västervik kommun-rehab Fiktivmessen...	Övriga yrken	Västervik kommun
○ Västervik kommun-ssk Fiktivmessenger...	Övriga yrken	Västervik kommun
○ Wöllecke Ida skötare <idaw>	Skötare	Ortopedkliniken Kalmar
○ Yacoub Christine AT-läkare <christiney>	Läkare	Medicinkliniken Oskarshamn
○ Yakhdani Mariam underläkare <lkzdk>	Läkare	Stensö hälsocentral /Kvarnholmens ...
○ Yapa Tharanganee ST-läkare <tharan...	Läkare	Medicinkliniken Oskarshamn
○ Yazji Michil ST-läkare <lkzkmk>	Läkare	Onkologiska kliniken och strålningsf...
○ Ydenius Viktor läkarstuderande <lkzfrv>	Medicinstuderand...	
○ Ydreborg Caroline distriktsköterska <c...	Sjuksköterska	Gamleby hälsocentral
○ Ydringer Andreas ambulanssjuksköter...	Sjuksköterska	Ambulanssjukvården Kalmar län

Spara Skicka senare... Skicka Stäng

Om du vill ha en egen bevakning på meddelandet, markera kryssrutan "Mig själv", så kommer meddelandet även att hamna i egen inkorg. Ange Ämne och skriv ett meddelande till mottagande enhet. Klicka sedan på "Skicka".

sjuksköterska Medicinavdelning 5 Västervik

Egenvårdsintyg : 20 190039-1408 * Västerviksson, Tessa

Typ Ingen patient Vald patient Hämta en annan patient...

201900391408 Tessa Västerviksson

Till... Västervik kommun-rehab Fiktivmessengerbrevlåda <mess12>

Mig själv

Kopia...

Kategori: (Ingen)

Ämne Egenvårdsintyg

Här skriver du ett meddelande till mottagande enhet

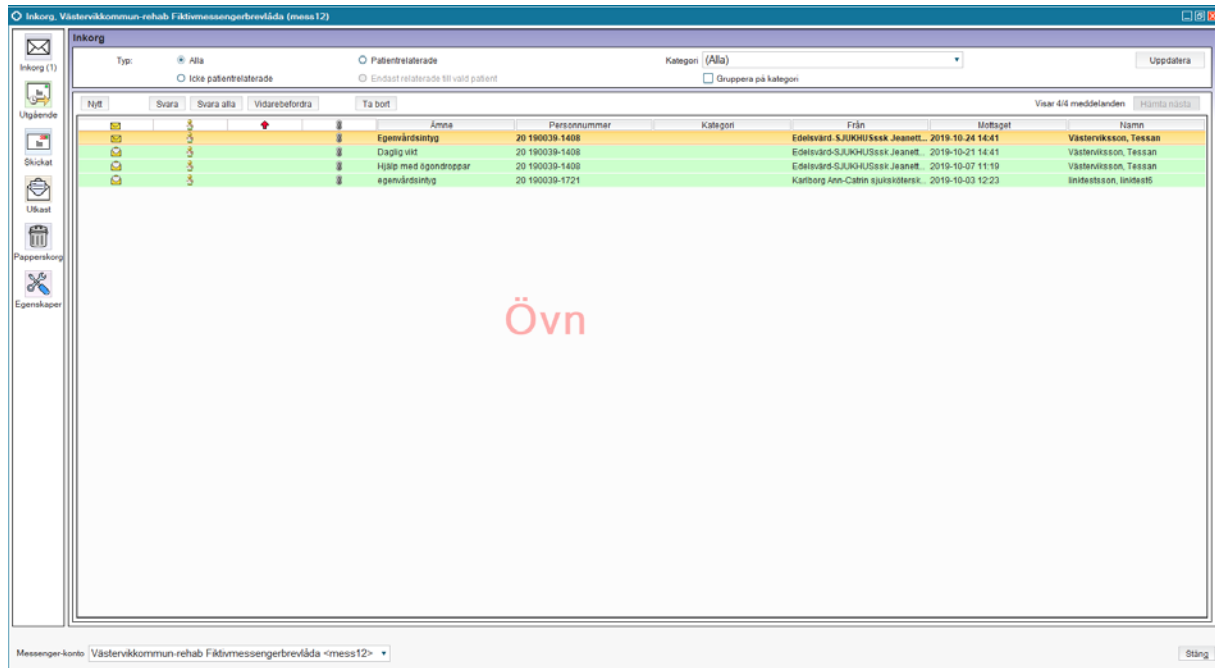
Länk: Journalanteckning Ta bort

Spara Skicka senare... Skicka Stäng

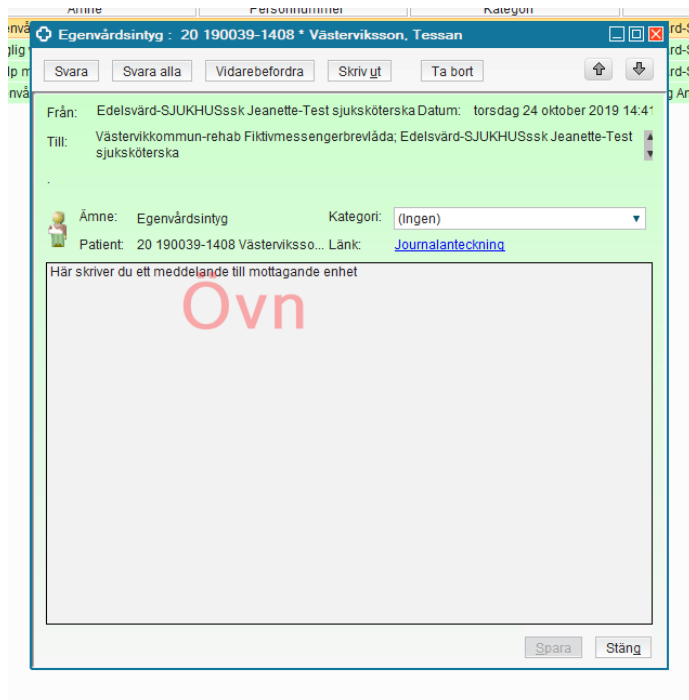
Meddelandet har nu gått till egen inkorg:

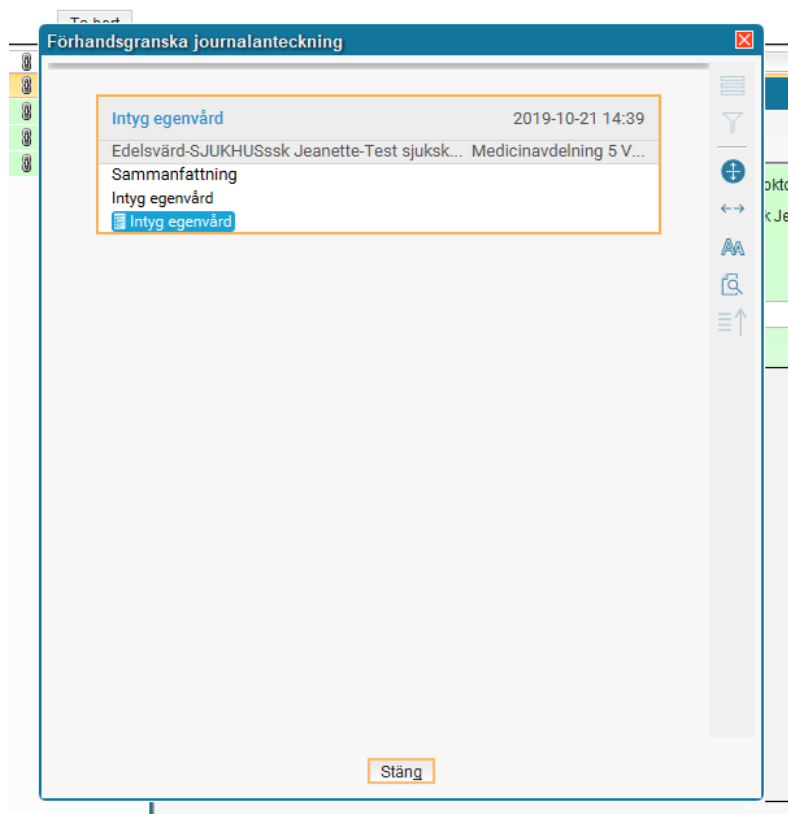
...och även till den fiktiva brevlådan som angavs i meddelandet. Den aktuella enheten måste ha rutiner för att bevaka denna brevlåda:

Klicka på meddelandet och den blå länken "Journalanteckning" för att öppna:

Förhandsgranskningen visas, klicka på det bifogade intyget för att öppna:

Intyget öppnas och informationen kan läsas:

BESLUT OM EGENVÅRD enligt SOSFS 2009:6

Beslut kan endast fattas av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, t.ex. läkare, sjuksköterska, arbetsterapeut och sjukgymnast/fysioterapeut.

Bedömning av egenvård för:

Namn: Tessan Västerviksson

Personnummer: 20190039-1408

Beslut fattat av: Kristin testare

Befattning: Läkare

Enhet: Medicinavdelning 5 Västervik

År, datum: 2020-10-08